

Stanislav Jesse (1919–1991)

V petek, 22. svečana 1991 smo se kolegi in prijatelji na ljubljanskih Žalah poslovili od Staška Jesseta. Zahrbna bolezen je skoraj dvainsedemdesetletnemu Stašku pretrgala življenje 19. februarja 1991. Ne samo mene, tudi druge je prizadela puhla osmrtnica SAZU in ZRC SAZU, ki je oznanjala, da je umrl eden njenih upokojencev, vendar brez navedbe njegovega naziva in strokovnosti. Staško je v tridesetih letih službovanja pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti storil pač marsikaj koristnega. V njegov spomin in v znak spoštovanja naj ga po smrti vsaj v našem glasilu skromno predstavimo.

Staško Jesse je bil rojen 13. septembra 1919 v Ljubljani. Po ljudski šoli in štirih razredih klasične gimnazije se je izšolal za zobnega tehnika in začel svoj poklic opravljati leta 1938. Po vojni je dokončal večerno delavsko gimnazijo in opravil višji tečajni izpit. Še med delom pri dentistu dr. Ivanu Radovanu se je leta 1948 vpisal v tedaj ustanovljeno arheološko skupino humanističnega razreda filozofske fakultete v Ljubljani in 25. oktobra 1954 diplomiral iz predzgodovinske in vzporedno staroslovanske arheologije pri prof. dr. Josipu Korošču.

Leta 1950 je Staško opustil službo zobnega tehnika in se zaposlil kot honorarni pomožni asistent pri Sekciji za arheologijo Inštituta za zgodovino SAZU. Že kot študent sem se z njim seznanil »na Olimpu« – v prostorih tretjega nadstropja stavbe na Novem trgu 4, kjer je tedaj domovala Sekcija za arheologijo. Nato se je sekcija preselila »v Had«, spodnje prostore stavbe na dvorišču SAZU, kjer so bili prej laboratoriji Kemičnega inštituta. Skupaj smo v teh prostorih sodelovali četrto stoletja, in vse do zadnjega snidenja na njegovem dvorišču v Gregorčičevi ulici sva ostala živa prijatelja.

Že med študijem je Staško s prof. Koroščem sodeloval na izkopavanjih: leta 1949 v Ljubljani in na Ptujskem gradu ter še opravljaj arheološko topografijo Zasavja v okolici Litije in Šmartnega; leta 1950 je ponovno sodeloval pri izkopavanjih na dvorišču SAZU, pa še na Turnišču pri Ptujju. Skupaj smo doživljali dneve in noči v Predjami (1951) in teptali blato na kolišču pri Blatni Brezovici (1953). Tudi sam je opravljaj topografijo Ljubljanskega barja in vodil sondiranja posameznih kolišč; tako smo v letih 1953 in 1954 odkrili tri nove koliščarske naselbine (Maharski in Resnikov prekop ter Kamnik po Krimom). Rezultate, ki jih je treba še danes upoštevati, jo dvakrat sproti objavil v Arheološkem vestniku.

Po diplomi je Staško postal redni asistent, in kljub slabovidnosti, še naprej tudi terensko deloval. S sodelavci je hodil na topografske ogled arheoloških najdišč po Sloveniji, sondiral je v Rašici pri Velikih Laščah in bil s prof. Koroščem na izkopavanjih na Drulovki (1956); znova je sodeloval pri izkopavanjih na dvorišču SAZU, z dr. Staretom v Dobovi in z menoj v jamah na Lubniku (1959). V naslednjih letih je terensko

delo, tudi zaradi zdravja, vse bolj opuščal. Opravil pa je obilo drugega dela. V laboratoriju Sekcije se je takoj lotil prepariranja lesa in izdelovanja mavčnih odlitkov keramičnih posod. Prevzel je skrb za knjižnico: katalogizacijo, izposajo in zamenjevalno službo. Vseskozi je sodeloval pri ustvarjanju Arheološke karte Slovenije in z njim sva zastavila in tudi dokončala arheološko terminologijo za Slovar slovenskega knjižnega jezika. Izredno veselje in posluš je imel za bibliografske in redakcijske posle, opravljaj jih je žvižgajoč ali preklinjajoč, odvisno od gradiva in počutja. Dvajset letnikov Arheološkega vestnika (1951–1971) je redigiral in tehnično uredil, vmes še kakšno drugo arheološko publikacijo razreda za zgodovinske in družbene vede SAZU, in skrbel za bibliografijo jugoslovanskega arheološkega tiska. Bibliografske prispevke k jugoslovanski arheologiji je od 1950 do 1971 sproti priobčeval v posameznih zvezkih Arheološkega vestnika. To je bil čas, ko je tovrstna bibliografija v Starinarju (glasilu Arheološkega inštituta SAN) silno zaostajala.

Staško Jesse je leta 1966 napredoval v višjega strokovnega sodelavca SAZU, leta 1974 pa prenehal »združevati delo in naloge« v Inštitutu za arheologijo. V sekcijsko in inštitutsko kroniko, ki jo je začel pisati leta 1959, je ob odhodu 8. julija 1974 med drugim užaljeno zapisal: »... *Končno je kronist le odšel iz inštituta, v veselje preostalih ter v zadovoljstvo odhajajočega*«. Prevzel je mesto samostojnega referenta za tisk publikacij v oddelku za načrtovanje in usklajevanje raziskovalnega dela SAZU. S svojo izkušnostjo in natančnostjo je – kljub muham nekaterih urednikov akademskih publikacij (Letopis, Dela, Razprave, Traditiones, Acta carsologica, Geografski zbornik idr.) – skrbno vodil redakcijske posle in bdel nad tiskom. Le Arheološki vestnik, novi urednik in nekateri delavci inštituta so se mu, morda neupravičeno, neskončno zamerili. Povsem se je spremenil. Je bolezen načenjala njegovo blago nprav? Vsemu navkljub se je konec leta 1980 upokojil.

Ni miroval. Arheološki tisk ga je še vedno privlačil. Tehnično je uredil nekaj izdaj Katalogov in monografij v založbi Narodnega muzeja, pa tudi publikacijo Arheološka zaščitna raziskovanja na Ljubljanskem barju, ki jo je izdala Katedra za prazgodovinsko arheologijo filozofske fakultete. Z redakcijo le-te se je vrnil na barjansko območje, v prazgodovinsko obdobje, med življenje koliščarjev, ki ga je kot arheolog pred štiridesetimi leti ondod pričel raziskovati.

Staško, zadnje čase smo te starejši kolegi in prijatelji vedno bolj pogrešali. Nič več te nismo srečali na emonskih tleh in po ulicah stare Ljubljane. Tvoj značilni pozdrav s kretnjo roke je otrdel, tvojega pogleda iznad očal ni več in tudi tvojega odzdrava »Počakaj še malo, še nekaj ti imam povedati« ni več. Ostal je le svetel spomin nate.

France LEBEN